

УДК [392:130.2]:[130.122:303.094.4]

Валентина Гриценко

ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ПАРАДИГМА ІДЕНТИФІКАТІВ

Доповідь присвячено проблемі традиційних культурних комплексів далекосхідного культурного ареалу – Китаю та Японії – як стійких духовних утворень, що впродовж віків визначають морально-естетичні топоси культурної ідентифікації всередині суспільства, чие відтворення з покоління на покоління є постійним та неослабним.

Ключові слова: традиційна культура, духовний ідентифікат, культурний комплекс, далекосхідний ареал, морально-естетичні топоси.

V. Grytsenko. Traditional culture as paradigm of spiritual identifiicates

The paper is dedicated to the problem of traditional cultural complexes of Far East habitat – China and Japan – as a stable spiritual formations, which determine the morally-aesthetic apexes of cultural identification in society during the centuries, whose reproduction from generation to generation is constantly and unremitting.

Key words: traditional culture, spiritual identifiicates, cultural complex, Far East habitat, morally-aesthetic apexes.

В. Гриценко. Традиционная культура как парадигма духовных идентификатов

Доклад посвящен проблеме традиционных культурных комплексов дальневосточного ареала – Китая и Японии – как устойчивых духовных образований, что на протяжении веков определяют нравственно-эстетические топосы культурной идентификации внутри общества, чье воспроизведение из поколения в поколение является постоянным и неослабным.

Ключевые слова: традиционная культура, духовный идентификат, культурный комплекс, дальневосточный ареал, нравственно-эстетические топосы.

У розвитку культурознавства проблема культурних традицій є перманентною. Її масштаб, визначений діалектикою культуротворення, зумовлює дотичну пошукову неосяжність – від з'ясування природи цього явища до спроб його експлуатації у конструюванні ідеологем. І те, що перше співіснує з другим, засвідчує складність зазначеного питання й необхідність його сутнісного вирішення. Посприятити цьому має глибоке дослідження проблем найближчого смислового ряду, однією з яких є, на нашу думку, феномен традиційних культур.

Змістово найбільш загальна й, водночас, сутнісна його характеристика полягає в тому, що це культура, де не відбувся історичний розрив між витоковими принципами і її сьогоденними духовними орієнтирами. При цьому слід наголосити, що сучасні мешканці ареалів, де розквітли культури Давнього Єгипту та Еллади, не виступають їх безпосередніми спадкоємцями, а культурні здобутки античних територіальних попередників у суворому сенсі не є для них автохтонними. Тим більшим є значення цього духовного резерву.

Справжніх традиційних культур залишилося небагато. Їх наявність на мультикультурній мапі не свідчить про маловартісність інших, як і про можливість їх ранжирування за духовним рівнем, адже, як відомо, культури єдиносутнісні (В. П. Іванов). Класикою традиційного культурного комплексу вважається так звана “конфуціанська модель”, представлена Китаєм, Кореєю, Японією, де поєднались процеси її формування, свідомого переймання та багатовікового відтворення. Характерний для неї високий моральний стандарт мобілізує сьогодні все більше і більше прихильників, що за її межами здійснюють спроби своєї проконфуціанської ідентифікації. Це, звісно, гіпертрофує уявлення про непересічність духовних першоорієнтирів, створюючи ґрунт для їх абсолютизації як національно-особливого, іноді – аж до насадження націонал-шовіністичних настанов.

У цілому ж традиційний культурний комплекс – це діюча система культурних форм, підпорядкованих єдиному духовному стрижню, що продукує регулятиви особистісного самоздійснення в межах відповідно центрованого соціуму. Системою їх координат є діалектична єдність моральнісного і естетичного, де на точках перетину створюються духовні константи, через які “іннервують”

сутнісні інтенції людини. Виглядаючи по-різному, ці топоси набувають значення законів, незмінних правил, виконуючи водночас роль індикаторів *культурності* (вень – *кит.*), яка, на нашу думку, є *вмінням сприймати, освоювати та передавати духовні смисли*. Відсутність культурності народжує небезпеку бути вловленим світом вульгарності, що закритий для здійснення будь-яких духовних програм.

Ця заданість формує систему відповідних ідентифікатів, що широко пропагуються, пропонуються для засвоєння, знаходячись під турботливим захистом суспільства. Популярність традиційних видів мистецтва, прагнення оволодіти ними під керівництвом надзвичайно шанованих у традиційних суспільствах майстрів-наставників є найдієвішим, перевіреним віками способом їх формування, чому сприяє багаточисельність збереженого художнього континууму. Типізовані у символах і знаках, духовні ідентифікати об’єднані уявленнями про взаємозв’язок усього суцього, про людину як його складову, про міжособистісне спілкування як колективне моделювання універсуму, про красу як іманентну властивість будь-якої, навіть непривабливої, речі. Вони маніфестують прагнення до споглядальності при напруженому самовдосконаленні (ке цзи – *кит.*), надчуттєвість духовного бачення світу в різноманітті його природних форм, загострене насолодження красою як виявом потаємного, постійний контакт з мистецтвом для “входження у духовність” (жу шень – *кит.*). Показово, що своєрідним знаменником системи цих традиційних ідентифікатів виступає принцип краси простоти (вабі-сабі – *яп.*), що вчить людину перетворювати життя на дію творчої волі.